

‘Het went nooit’

Jaarlijks vinden op onze wegen meer dan tienduizend aanrijdingen met reeën plaats. Voeg daarbij de ongevallen met herten, zwijnen, hazen en dassen en je hebt een behoorlijk slagveld: het is de *casual damage* van onze mobiele samenleving. Karen Bruursema trekt zich het lot van deze dieren aan: ze is jager en valwildmedewerker bij Stichting Wildaanrijdingen Nederland (SWN).

Tekst **Oswin Schneeweisz**

Ik ben opgegroeid in bos en veld, zwierf dagenlang met mijn paard over de Veluwe en heb altijd een groot hart voor dieren gehad', zegt Karen Bruursema. 'Daarvan is mijn werk als valwildmedewerker bij Stichting Wildaanrijdingen Nederland een logisch gevolg. Ik wil niet dat aangereden of zieke dieren onnodig lijden.' Haar werkgebied is het oostelijke deel van de Veluwe. Daar draait ze nu sinds twee jaar piketdiensten als valwildmedewerker. Dan wordt ze regelmatig in de nachtelijke uren uit haar bed gebeld, omdat er weer ergens een dier is aangereden. 'Ik snap het soms echt niet', vertelt ze met lichte verbijstering in haar stem. 'Laatst nog lag er midden op een drukke weg een edelhert. Toen ik erbij kwam, was dat beest al behoorlijk lang dood. Dat betekent dat er heel veel mensen zijn geweest die niet het politienummer 0900-8844 hebben gebeld. Die automobilisten zijn er gewoon met een gevaarlijke slinger omheen gereden, half door de berm. Ik begrijp dat niet. Dat doe je toch niet?' Kennelijk is er voor veel automobilisten nog een drempel om de politie te bellen als ze een dood dier zien liggen. Het gevolg is vaak onnodig lijden. Zo'n dier strompelt soms nog een eindje de berm in en gaat dan ergens liggen versterven. Bruursema: 'Dat gaat me aan het hart. Wij mensen veroorzaken deze ellende, dan moeten we ook de verantwoordelijkheid nemen om zo'n beest niet te laten lijden. Op dit moment zijn in meerdere provincies nog verschillende valwildteams actief die allemaal op hun eigen manier te werk gaan. Ik zou het toejuichen als dat gestandaardiseerd wordt, bijvoorbeeld door het landelijk uitrollen van de SWN. De Stichting Wildaanrijdingen Nederland heeft immers een goede en complete blauwdruk gemaakt die zo landelijk kan worden ingevoerd.'

ZWARTE BROEK

Bruursema komt niet uit een jagersnest. Haar ouders hadden niets met jacht, haar man is geen jager en veel vriendinnen begrijpen nog steeds maar half wat haar drijft. Ze werkte ooit als dierenartsassistent en in die tijd kreeg ze veel vogeltjes en andere gevonden dieren bijna dagelijks binnen. Bruursema: 'Die hadden mensen dan gevangen en in een veel te klein doosje

“ Ik wil niet dat mensen mij in eerste instantie als jager zien als ik bij een aanrijding aankom

Foto Robert-Jan Asselbergs

gestopt. Vervolgens stond dat beest stijf van de stress, waren de vleugels gebroken en moest de dierenarts het alsnog euthanaseren. Op een zekere dag kwamen we op een beurs een kennis tegen waarvan we niet wisten dat hij ook jager was. Hij heeft mij toen verteld wat jagers allemaal doen en er ging een wereld voor mij open. Hij liet mij zien waar jacht en beheer écht over gaan en vanaf dat moment wilde ik maar één ding.' Eerst kwam de jachtopleiding, toen de grofwildcursus en vervolgens rolde Karen Bruursema de valwildafhandeling in. Twee tot drie keer per week is ze in haar veld om te jagen, vaker nog is ze op pad als valwildmedewerker. Bij haar zie je trouwens meteen of je te maken hebt met Karen de jager of Karen de valwildmedewerker. Als jager draagt ze namelijk groene kleding, als valwildafhandelaar draagt ze meestal een zwarte broek en geen jachtkleuren. 'Dat doe ik bewust', zegt ze. 'Ik ben van mening dat jacht en valwild twee verschillende zaken zijn en dat wil ik ook uitdragen. Ik wil niet dat mensen mij in eerste instantie als jager zien als ik bij een aanrijding kom aanlopen. Dat bevestigt een bepaald beeld waardoor mensen soms minder toegankelijk zijn. Het sociale aspect is bij dit werk belangrijk. Mensen zijn soms in shock, moeten even gerustgesteld worden. Of het helpt dat ik vrouw ben? Ik denk het wel. Ik zie soms verbaasde reacties als ik aankom. Een vrouw met een blonde paardenstaart, dat verwacht men niet. Er wordt soms gegriinnikt of mensen zeggen: "Goh, wat leuk!". Daar merk je aan dat ze eigenlijk een grote, stoere jager hadden verwacht, maar ik sta mijn mannetje wel hoor. Ik heb er geen enkel probleem

Jaarlijks vinden op onze wegen meer dan tienduizend aanrijdingen met reeën plaats

mee om het vuile werk op te knappen. Als een dier moet worden afgestoken, doe ik dat, ondanks het feit dat ik het altijd gruwelijk vind om te moeten doen.'

OPTIES

Meestal zijn er twee opties bij een gewond dier: afschieten of afsteken. Bruursema: 'Afschieten is vaak niet mogelijk, omdat de situatie zich er niet voor leent vanwege te veel omstanders; een kogel kan afketsen op het wegdek. Meestal moet ik het mes gebruiken. Dan probeer ik, als het mogelijk is, het dier een beetje uit het zicht te verplaatsen, leg er een deken over waardoor het minder stress ervaart, blokkeer met de ene hand de kop en steek vervolgens het mes in de hart-/longstreek. Dan is het lijden snel voorbij. Juist omdat je direct contact hebt met het dier, heeft het veel meer impact dan de dood via de kogel. Het went eigenlijk nooit.'

Bruursema vertelt graag over wat ze meemaakt, gevraagd en ongevraagd, onder meer via Facebook en X (Twitter). 'Dat doe ik omdat ik het belangrijk vind om mensen te laten zien wat we doen. We moeten als valwild-afhandelaars naar buiten treden met ons verhaal. We moeten uitleggen wat we doen.' Soms doet ze dat heel letterlijk en ter plaatse, zoals die keer dat een biggetje omver was gereden door een moeder met kinderen. Bruursema: 'Ze waren allemaal reuzenieuwsgierig naar wat ik ging doen. Toen heb ik hen de keuze gegeven of ze erbij wilden zijn. Dat wilden ze. Ik heb ze heel rustig uitgelegd wat ik ging doen en ze stonden

allemaal met open mond toe te kijken. Toen het biggetje eenmaal dood was, heb ik ze van alles verteld over hoe varkens leven en aan de hand van de strepen en tanden laten zien hoe oud het biggetje was. Dat vonden ze prachtig. Zo maakte ik van het afsteekmoment ook een educatief moment.'

VERGRIJZING

Omdat Karen Bruursema in haar werkgebied woont en jaagt, kent ze het gebied op haar duimpje. Ze weet precies waar de plekken zijn waar veel aanrijdingen gebeuren en als ze als jager op pad is, heeft ze altijd een doel. 'Dan doe ik bijvoorbeeld afschot op de plekken waar veel ongelukken gebeuren. Dan is het daar weer een tijdje rustig. Of ik haal die ene jaarling eruit waarvan ik weet dat-ie binnenkort wordt verstoten en de weg zal gaan oversteken om een nieuw territorium te vinden.' Een nieuw probleem is de aanwezigheid van de wolf. Bruursema: 'Sinds de wolf op de Veluwe rondloopt, is het een grotere uitdaging om aan ons afschot te komen. Immers, de dieren zijn naar plekken toe getrokken waar ze anders niet kwamen. Vroeger kon je precies voorspellen waar de reeën en edelherten zaten. Sinds de komst van de wolf is dat allemaal veel onvoorspelbaarder geworden. En te grote aantallen zwijnen en hoefdieren hebben ook een negatief effect op bosverjonging en biodiversiteit. Als alle eikels op zijn, beginnen ze aan de jonge boompjes. Daardoor krijgt het bos niet de kans om zich te verjongen en dat zorgt dan weer voor wat ik maar noem 'de vergrijzing' van het bos op de Veluwe.'

Zolang de toegestane snelheid niet wordt verlaagd, zullen er nog te veel aanrijdingen met wilde dieren zijn

BEGRAZINGSDRUK

Tegenwoordig is ze ook actief betrokken bij onderzoek naar begrazingsdruk en Bruursema zou Bruursema niet zijn als ze niet meteen een paar goede niet-jagende vriendinnen bij dat project heeft betrokken. 'Samen gaan we elke week tweemaal de bossen in op zoek naar veeg- en vraatschade. Mijn niet-jagende vriendinnen vinden dat hartstikke leuk om te doen. Daar leren ze veel van en het is nog gezellig ook. Zo verenigen we het nuttige met het aangename, want meer kennis is hartstikke nodig. Soms kom

“ Bij een snelheid van zestig km/u zijn ze nog in staat om te anticiperen op gevaar

je op eikenvakken die helemaal kaal zijn. Daar staan alleen nog oude bomen. Al het jonge spul is er weggevreten, je ziet nergens meer eikels liggen en de hulst of lijsterbes wordt er niet groter dan zestig centimeter. Dan weet je: de stand is hier te hoog. De beste manier om dat aan te pakken, is overigens niet vanaf de hoogzit. Dat doen we hier vooral in het toeristenseizoen omdat het veiliger is. De beste manier om het te doen, is door middel van bersen. Dan kom je op de plekken waar de dieren zitten en hoef je niet te wachten tot ze een keer op de maïs komen.' Welke dieren ze als valwildmedewerker het meest ziet? 'In onze regio zijn dat veel reeën, varkens en de laatste tijd ook steeds meer dassen. Dat is echt opvallend.'

Veel experimenten zijn al gedaan om het aantal aanrijdingen te verminderen, maar de beste optie is volgens Bruursema nog altijd: minder hard rijden. 'Eigenlijk vind ik dat op de doorgaande wegen op de Veluwe de snelheid omlaag moet, van tachtig naar zestig kilometer per uur, want onderzoek heeft uitgewezen dat dieren bij een snelheid van zestig kilometer per uur nog redelijk in staat zijn om te anticiperen op dreigend gevaar. De samenleving wil echter niet dat de toegestane snelheid wordt verlaagd en zolang dat niet gebeurt, zullen er te veel aanrijdingen met wilde dieren zijn en zijn zij inderdaad de *casual damage* van onze lifestyle.' 🐾